

บทที่ ๕

ความคิดเห็นเกี่ยวกับความขัดแย้งและการจัดการความขัดแย้ง เพื่อสร้างความปรองดอง

การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิดำเนินการโดยมีโครงสร้างคำถามที่ชัดเจนจำนวน ๔๗ คน แบ่งออกเป็น ชาย ๔๔ คน หญิง ๓ คน โดยใน ๔๗ คนนี้เป็นนักการเมือง/อดีตนักการเมือง จำนวน ๒๖ คนข้าราชการ จำนวน ๕ คน นักวิชาการ จำนวน ๓ คน ประชาชนระดับผู้นำ/แกนนำ จำนวน ๑๑ คน ประชาสังคม จำนวน ๑ คน และสื่อมวลชน จำนวน ๑ คน (ทั้งนี้บางส่วนเป็นผู้ใกล้ชิดหรือสมาชิกของแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติหรือ นปช. พันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยหรือ พธม. ผู้เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์รัฐประหาร ผู้บริหารประเทศและอดีตผู้บริหารประเทศ) ในช่วงเดือนมกราคม-กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕ เพื่อทราบความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นความขัดแย้ง สาเหตุ ผู้เกี่ยวข้อง และความเป็นไปได้ที่จะเกิดความขัดแย้งในอนาคต ทางออกและปัจจัยสำคัญที่จะนำมาซึ่งความสำเร็จในการจัดการความขัดแย้งและสร้างความปรองดองในสังคม ตลอดจนบุคคลหรือกลุ่มคนที่อาจช่วยให้สถานการณ์กลับสู่ปรกติด้วยการไกล่เกลี่ย

ทั้งนี้ กระบวนการสัมภาษณ์ ประกอบด้วย การประสานงานล่วงหน้าพร้อมจดหมายขออนุญาตเข้าสัมภาษณ์และแนวคำถาม นัดวันและสถานที่สัมภาษณ์ตามที่ผู้ให้สัมภาษณ์สะดวก หลังจากประมวลผลการสัมภาษณ์ครั้งแรก คณะวิจัยได้จัดทำแบบสำรวจความคิดเห็นตามประเด็นสัมภาษณ์รอบแรก เพื่อสอบถามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิอีกครั้งหนึ่ง นอกจากนี้จากการที่ผู้ทรงคุณวุฒิเหล่านี้บางท่านอาจมีประสบการณ์ในการเป็นผู้เกี่ยวข้อง ผู้ใกล้ชิดกับความขัดแย้ง เป็นผู้สนับสนุน และเป็นคู่กรณี ข้อมูลจึงมีความหลากหลาย ซึ่งผู้วิจัยได้ประมวลตามกรอบโครงสร้างคำถาม จัดว่าเป็นแนวคิดของผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง ๔๗ คนและอาจไม่สอดคล้องกับแนวคิดตามทฤษฎีใดๆ แต่ทั้งหมดนี้เกิดขึ้นในบริบทไทยที่พอสรุปได้ดังต่อไปนี้

๕.๑ ประเด็นความขัดแย้งในสังคมไทยในปัจจุบันนี้

ปัญหาความขัดแย้งมีมานานแล้วตั้งแต่ก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง ย้อนหลังไปยังอดีต จะพบว่ามี การแย่งชิงอำนาจในระหว่างกลุ่มต่างๆ โดยเฉพาะชนชั้นปกครอง จนมาถึงช่วงเปลี่ยนแปลงการปกครองที่ยังคงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่ประชาชนชาวไทยก็สามารถผ่านช่วงเวลาต่างๆ มาได้ด้วยวิธีการต่างๆ ที่อาจเรียกได้ว่าเป็นวิถีไทย อย่างไรก็ตามก็ตีความขัดแย้งที่

ปรากฏเด่นชัดและคงอยู่จนเป็นประเด็นของความหวงกังวลของประชาชนทุกหมู่เหล่า คือ เหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองที่มีมาตั้งแต่ช่วง พ.ศ.๒๕๔๕ เป็นต้นมา ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ กระบวนการประชาธิปไตยของไทยหยุดชะงักด้วยการทำรัฐประหารของกลุ่มนายทหารที่เรียก ตนเองว่าคณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ (คมช.) ในวันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๔๕ และจากนั้นมา ความขัดแย้งก็ปรากฏชัดในสังคมไทย ประกอบด้วย

๕.๑.๑ ความขัดแย้งจากการใช้อำนาจ

๑) การใช้อำนาจปกครองประเทศ ผู้ปกครองกำหนดนโยบายของตนเองและดำเนินนโยบายให้เป็นจริงโดยใช้กลไกของการเป็นรัฐบาลเสียงข้างมากท่วมทับ โดยอาจไม่สอดคล้องกับนโยบายที่วางกันไว้ของชาติ นอกจากนี้มีการกระตุกตัวของอำนาจ มีการไม่ยอมรับการกระจายอำนาจและยังคงยึดโยงกับอำนาจเดิม ตลอดจนมีการขยายเครือข่ายออกไปอย่างกว้างขวาง รวมทั้ง การพยายามรักษาอำนาจให้คงอยู่ต่อไปเนื่องจาก ไม่มีใครต้องการเสียดำนาจนั้น ทำให้ผู้เสียดำนาจที่มองว่าควรเป็นอำนาจของตนเกิดความไม่พอใจ

ดังคำให้สัมภาษณ์บางส่วนต่อไปนี้

“ความเข้มแข็งของระบอบอำมาตยาธิปไตย”

“ระบอบอำมาตย์ เกิดเครือข่ายและได้ประโยชน์ เป็นอุปสรรคต่อการเปลี่ยนผ่านสังคมสู่ประชาธิปไตย”

“ประเทศไทย เครือข่ายกลไกรัฐ และอำนาจระบอบอำมาตย์ไม่ถูกทำลาย...ทำให้เครือข่ายระบอบอำมาตย์แข็งแกร่งกว่าประเทศอื่น”

“ผู้มีอำนาจในสังคมไทย ต้องปรับตัวในสังคมโลก”

“เศรษฐกิจ เป็นทุนนิยม เป็นโลกาภิวัตน์ การเมืองการปกครองเป็นประชาธิปไตย อุดมการณ์เป็นเสรีนิยม แต่ปัญหาคือ เศรษฐกิจเป็นทุนนิยม แต่ปฏิบัติเป็นนายทุนผูกขาด เป็นเผด็จการรัฐสภา”

๒) การจัดสรรอำนาจ การแย่งชิงอำนาจ แย่งชิงประเทศ การผูกขาดอำนาจรัฐ เพื่อผลประโยชน์ในทางเศรษฐกิจและยึดประโยชน์ส่วนตัวมายาวนาน ทั้งนี้ อำนาจเป็นเครื่องมือในการแสวงหาประโยชน์ของฝ่ายต่างๆ ในสังคม ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางอำนาจที่นำไปสู่ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและมีการเอาเปรียบกันในสังคมจนอีกฝ่ายรู้สึกว่าเป็นธรรม ตลอดจนการแย่งอำนาจจากกลุ่มผลประโยชน์โดยกลุ่มทหารที่ทำการปฏิวัติรัฐประหาร ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิได้แสดงความคิดเห็นที่เสนอว่า

“ผมว่า เสือเหลือง เสือแดง มันแค่ซิมโบล [Symbol] เท่านั้นเพราะ เสือแดงเขามาก็เพื่อหลายเหตุผล ไม่จำเป็นต้องได้รัฐบาลอภิสิทธิ์อย่างเดียว เพราะที่เดินทางมาเพราะความเหลื่อมล้ำก็ยังมี”

“การแก่งแย่งชิงอำนาจระหว่างกลุ่มผู้มีอำนาจเดิมกับกลุ่มที่ต้องการอำนาจ ซึ่งมีการใช้ประเด็นความไม่เป็นธรรม/ไม่ยุติธรรม/ความจงรักภักดีต่อสถาบันฯ เพื่อดึงมวลชนเข้าสนับสนุน ๑๕ กันยายน ๒๕๕๕ และการยึดอำนาจนายทักขิณ เป็นการทำให้กระแสความคิดถูกกระชากอย่างรุนแรง”

๓) การยึดตัวบุคคลเป็นหลักในการลงไว้ซึ่งอำนาจ ในที่นี้รวมถึงกลุ่มที่มีความศรัทธา นับถือชอบพอ และรักในตัว พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรี ซึ่งเชื่อว่ามี การดำเนินการสู่อำนาจถูกต้องตามวิถีประชาธิปไตยแล้ว แต่กลับถูกทำลายไปโดยคนกลุ่มหนึ่ง กับอีกกลุ่มที่มองต่างด้วยประเด็นของกระบวนการการทำงานของผู้อยู่ในอำนาจที่ถูกมองว่าผิดหลักธรรมาภิบาล ดังคำกล่าวสั้นๆ ของผู้ให้สัมภาษณ์บางท่าน

“การไม่ยึดหลักการกฎหมาย ยึดติดตัวบุคคล บุคคล ในช่วงที่เกิดคดีชุกหุ้มของ พ.ต.ท.ทักษิณ มีบุคคลที่มีชื่อเสียงของประเทศหลายคน เข้าไปสนับสนุน พ.ต.ท.ทักษิณ”

“ความต้องการอำนาจทางการเมืองเป็นสาเหตุหลัก เมื่อทำทุจริตก็ไม่อยากถูกลงโทษ”

๕.๑.๒ ความขัดแย้งทางวัฒนธรรม ความเชื่อ ค่านิยม ความคิดเห็นที่แตกต่าง

วัฒนธรรมที่สั่งสมมานานอาจสวนทางกับประชาธิปไตยและผังรากลึกในสังคมและมีวัฒนธรรมการเมืองที่ปล่อยให้เกิดการแทรกแซงทางการเมืองได้โดยง่าย ประกอบกับความคิดทางการเมืองที่ต่างกันระหว่างฝ่ายที่ต้องการเปลี่ยนโครงสร้างทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมของประเทศกับอีกกลุ่มที่ไม่ต้องการ

สาเหตุความขัดแย้งอาจเกิดมาจากวัฒนธรรมทางการเมืองไทยซึ่งมีมานาน ดังคำกล่าวของผู้ให้สัมภาษณ์

“ในมุมมองของผม คือ คนไทยปล่อยให้เกิดการแทรกแซงทางการเมืองไทยได้โดยอิสระ...ประเด็นนี้สำคัญเพราะมันจะผังรากลึกลงไปในสังคมและแก้ไขยาก”

ความคิดเห็นทางการเมืองที่แตกต่างกัน แบ่งฝ่ายทางการเมือง และอุดมการณ์ทางการเมืองของแต่ละฝ่ายที่แตกต่างกัน อีกทั้งมีการยอมรับการกระทำที่ไม่ชอบ ขณะที่อีกฝ่ายไม่เห็นด้วย นอกจากนี้วัฒนธรรมของไทยที่มีเรื่องของระบบอุปถัมภ์ที่ยังผังรากลึกในทุกสังคมและมีผลต่อระบบเศรษฐกิจ สังคมการเมือง โดยเฉพาะการจัดสรรทรัพยากรและการใช้อำนาจใช้ดุลพินิจในการดำเนินการทางปกครองต่างๆ ซึ่งทำให้บางส่วนไม่พอใจ จากคำกล่าวของผู้ให้สัมภาษณ์ดังนี้

“ใจไม่ใหญ่ ทำไมต้องให้คนอื่นทำเหมือนตัวเอง”

“แพ้แล้วเป็นผิดได้ไง”

“วัฒนธรรมไทยดั้งเดิม เช่น ระบบอุปถัมภ์ที่ขาดเมอริต ซิสเต็ม [Merit System] คนรับใช้ใกล้ชิดได้รับการแต่งตั้ง สังคมไทยเป็นโลกของผู้มีอำนาจ มีหลายมาตรฐาน ขาดความเป็นธรรม เมื่อถูกหิบบกขึ้นมาทำให้เป็นเสมือนถูกราดด้วยน้ำมัน ความขัดแย้งกลายเป็นความเจ็บแค้น ที่อาจพัฒนาเป็นสงครามกลางเมืองเช่นสหรัฐอเมริกา ระหว่างฝ่ายเหนือกับฝ่ายใต้”

“ข้อเสียวัฒนธรรมไทย คือ ไม่ใช่เหตุผลประนีประนอม พอขัดแย้งก็ทะเลาะและตีกัน”

“สังคมไทยเติบโตไปแต่ลักษณะของเจ้าขุนมูลนายยังมีอยู่ กลุ่มขุนนางรวมถึงอำมาตย์ สังคมกลัวการเสียหน้า คอร์รัปชันในสังคมไทยเจริญงอกงามมาก”

“ปัญหาจากความเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ สังคมไม่มีหลักของประชาธิปไตย เราไปทำลายราก สังคมไทยพร้อมที่จะมีปัญหาความขัดแย้ง สังคมวัฒนธรรมไทยที่ซึมลึกกับความขัดแย้ง เช่น เกิดการเมืองไม่ไปเลือกตั้ง ในเชิงสถาบัน เช่น สถาบันทหารรักษาดีมากในการปกป้องราชบัลลังก์ ต้องมีอาวุธมีความแข็งแกร่งในประเทศไหนก็เป็นเช่นนั้น ส่วนนักการเมืองเองนึกถึงผลประโยชน์ สถาบันการเมืองมีความอ่อนแอเหมือนต้นไม้โตยาก”

“ความเห็นในเรื่องการบริหารประเทศ และค่านิยมที่ต่างกัน การที่ฝ่ายมีอำนาจยังมีค่านิยมที่ไม่เคารพศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ไม่คำนึงถึงความเท่าเทียมทางสังคม กลุ่มคนบางกลุ่มจึงรู้สึกว่าคุณกีดกันจากสังคม ดังนั้น คำว่าธรรมาภิบาลที่ถูกนำมาประกอบการพิจารณา ร่วมกับการเป็นประชาธิปไตยจึงถูกบันทึกตั้งแต่การเลือกตั้ง และพรรคการเมืองพรรคหนึ่งได้เสียงข้างมากและมาบริหารประเทศตั้งแต่ ๒๕๔๔ เป็นต้นมา”

๕.๑.๓ ความขัดแย้งจากการพัฒนาที่ไม่เป็นธรรม

จากอดีตจนถึงปัจจุบัน ประเทศไทยมีการพัฒนาที่ไม่เท่าเทียม ที่ทำให้ผลประโยชน์ไม่กระจายอย่างเป็นธรรมในความรู้สึกรู้สึกของคนบางกลุ่ม พร้อมทั้งเข้าถึงทรัพยากรไม่เท่าเทียมกันและเกิดการทับซ้อนของผลประโยชน์และทุน ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำของผลประโยชน์ และกลับมี

บางกลุ่มใช้ประโยชน์จากประชาชนที่รู้สึกว่าจะไม่ได้รับความเป็นธรรมเป็นเครื่องมือสู่อำนาจทั้งนี้ บางท่านเห็นว่าการปลุกกระดมให้ความคิดนี้ กระพือและกระจายเป็นวงกว้าง ดังคำกล่าวของผู้ให้สัมภาษณ์

“เศรษฐกิจ ด้านความเหลื่อมล้ำทางสังคม แต่ถ้าไม่มีใครไปปลุกกระดม ปัญหาจะไม่เกิด พอมีนักการเมืองเข้าไปปลุกกระดมทำให้คนเริ่มคิด”
ประกอบกับการรวมศูนย์อำนาจ ทำให้เกิดความแตกต่างระหว่างเมืองและชนบทสูง
“การพัฒนาอย่างไม่สมดุล การพัฒนาทั้งหมดอยู่ที่กรุงเทพมหานคร
ไม่มีประเทศอื่นที่มีความแตกต่างระหว่างเมืองหลวงและต่างจังหวัด
เท่ากับประเทศไทย ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกัน ทั้งหมดนี้มันทำให้เกิดสภาพการอีตอัดขัดข้อง”

อีกประการหนึ่งคือ ความขัดแย้งในเรื่องของความคิดค่านิยมของกลุ่มคนที่ต่างกัน ขณะที่กลุ่มหนึ่งต้องการก้าวไปพร้อมกับกระแสโลกาภิวัตน์ ทั้งด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ ขณะที่อีกฝ่ายยังเห็นตรงข้ามและยังคงวัฒนธรรมการเมือง ค่านิยมแบบที่เคยมีมาในเรื่องการเมือง การปกครอง การคงไว้ซึ่งอำนาจ โดยการมีเครือข่ายอำนาจที่เข้มแข็ง รวมทั้งเป็นความคิดทางการเมืองที่ต่างกันระหว่างฝ่ายที่ต้องการเปลี่ยนโครงสร้างการเมือง เศรษฐกิจ สังคมของประเทศ กับอีกกลุ่มที่ไม่ต้องการ

นอกจากนี้ ยังเป็นเรื่องการยึดหลักประชาธิปไตยในมุมมองของกลุ่มที่ล้วนอ้าง “ประชาธิปไตย” แต่มีความหมายที่อาจแตกต่างกัน เช่น ประชาธิปไตยเป็นเรื่องของการยอมรับผลทางการเลือกตั้งที่ประชาชนเป็นผู้ตัดสินผู้ที่จะมาทำหน้าที่ในการบริหารประเทศรวมทั้งการเป็นนายกรัฐมนตรี ซึ่งเน้นกติกาของประเทศประชาธิปไตยทั้งหลาย ขณะที่บางคนบางกลุ่มยังมองในเรื่องที่นำไปถึงคุณภาพของประชาธิปไตยที่รวมหลักคุณธรรม จริยธรรม โปร่งใส สำนึก รับผิดชอบ นิติธรรม นิติรัฐ ตลอดจนการมีส่วนร่วมของประชาชน

๕.๑.๔ ปัญหาเชิงโครงสร้างหรือปัญหาพื้นฐาน

ผู้ให้สัมภาษณ์หลายท่าน เห็นว่าความขัดแย้งเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างและเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมานานจนยากจะแก้ไขและเกี่ยวเนื่องจากปัญหาความขัดแย้งในประเด็นต่างๆ ที่กล่าวมา อาทิ

- ๑) การจัดสรรทรัพยากรที่ไม่เป็นธรรมเพราะจำกัดอยู่กับบางกลุ่ม ซึ่งไม่สอดคล้องกับหลักการของประชาธิปไตย
- ๒) ระบบปกครองที่เรียกว่าเป็นประชาธิปไตย แต่มิได้เป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง บางกลุ่มมองว่าเป็นเพียงประชาธิปไตยที่มีเพียงการเลือกตั้ง แต่มิได้มีแก่นแท้สำคัญที่ทำให้

ประชาธิปไตยอยู่ได้ยั่งยืนคือ เรื่องของการมีธรรมาภิบาลในการปกครอง ดังคำกล่าวของผู้ให้สัมภาษณ์

“องค์กรก็ขัดแย้ง สังคมขัดแย้ง การฆ่ากันบนถนนราชดำเนิน เสมือนกับว่าสมัยก่อนเลือดไหลลงน้ำถูกน้ำชะหายไปได้แต่สมัยปัจจุบันเลือดไหลลงดินเมื่อปลูกพืชพันธุ์ลงไปความขัดแย้งยังคงอยู่”

“ประชาธิปไตยขึ้นมาเป็นรัฐบาลก็ไม่ได้แก้ปัญหาพื้นฐานได้อย่างทันทั่วที่ รัฐบาลเพื่อไทยไม่มีนโยบายปฏิรูปอย่างชัดเจน กรรมการชุดที่พรรคประชาธิปัตย์ตั้งไว้ ๓ ชุด ก็เลือกชุดเดียวคือชุด คอป. ของ ดร.คณิต”

๓) การเคลื่อนตัวทางประชาธิปไตยของเรา อาจจะมีปัญหามาตั้งแต่ต้น ความไม่มีหลักมีเกณฑ์ทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้ง

๕.๑.๕ การไม่เชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม

๑) การไม่เชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมซึ่งถูกมองว่ามีปัญหาและเห็นว่าระบบกฎหมายไม่เป็นไปตามกติกา ตรวจสอบได้ยากและตัวกฎหมายเองกลายเป็นสิ่งที่หลายกลุ่มไม่ยอมรับว่าให้ความเป็นธรรมกับสังคม และพวกเขา ดังคำกล่าวของผู้ให้สัมภาษณ์

“ผู้ที่ถูกกล่าวหาไม่ได้รับความเป็นธรรมจากกระบวนการตรวจสอบ หลังการยึดอำนาจ วันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๕๘ โดย คตส. ตั้งข้อกล่าวหา..... แม้ในภายหลังที่ศาลพิพากษาว่าไม่มีความผิดตามที่ถูกกล่าวหา แต่ได้รับความเสียหายโดยเฉพาะต่อชื่อเสียงอย่างมาก โดยที่ไม่มีการแจ้ง การขอโทษหรือแสดงความรับผิดชอบจากการกระทำผิดพลาดทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้บริสุทธิ์เลย กรณีเช่นนี้ แม้ให้อภัยต่อความผิดพลาดได้ แต่ผู้ถูกกระทำไม่สามารถลืมได้ ”

๒) การขาดกติกาสังคมที่จะดำเนินการกับผู้กระทำผิด หรือช่วยกันต่อต้าน ลงโทษ ทำให้ผู้กระทำการไม่เหมาะสมหรือไม่ชอบกลับมีการกระทำไปเรื่อยๆ โดยไม่รู้สึกละอายใจว่าเป็นสิ่งไม่ควร

๓) สังคมเองไม่ยึดหลักกฎหมาย ทำให้เกิดการล่วงล้ำสิทธิของผู้อื่น ดังคำกล่าวของผู้ให้สัมภาษณ์

“การตั้งคณะกรรมการตรวจสอบ (หลังการยึดอำนาจ) เช่น คตส. มีการกล่าวหาบุคคลจำนวนมาก ด้วยอคติและความรู้สึกส่วนตัว มีกระบวนการที่ทำให้ผู้ถูกกล่าวหาเสียหายอย่างมาก นับเป็นจุดเริ่มต้นของความไม่ยุติธรรม ภายหลังศาลพิพากษายกฟ้องแล้ว ไม่มีการแจ้งว่าพ้นจากข้อกล่าวหาแล้ว ไม่มีการแสดงความรับผิดชอบ ขอโทษหรือ

แสดงความเสียใจเลย เช่นนี้ ผู้ถูกกล่าวหาที่เสียหาย แม้จะให้ข้อแก้ แต่
ยังคงเจ็บแค้นอยู่ในใจ เห็นว่าไม่ควรตั้งคณะกรรมการเช่นนี้อีกใน
อนาคต”

๕.๑.๖ ความสัมพันธ์

ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มต่างๆ ที่เป็นไปในทางลบ ทั้งนี้ “มีความขัดแย้งในเชิงกลุ่ม
บุคคลที่สังกัดโครงสร้างชั้นบนที่แตกต่างกัน” ความไม่ไว้วางใจกัน นำไปสู่การไม่ยอมรับการ
กระทำของอีกฝ่าย การที่ประชาชนในชาติมีการแบ่งฝ่ายและมีแนวคิดที่ชัดเจนในการสนับสนุน
กลุ่มของตน มีการสร้างความเกลียดชังกลุ่มอื่น ล้วนเป็นการทำลายความสัมพันธ์ที่ดีที่เคยมีมา

๕.๑.๗ การดำเนินงานของรัฐบาลที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งเสียเอง

๑) การที่รัฐบาลมีนโยบายประชานิยมและบางกลุ่มยังเห็นว่ายังมีบางนโยบายเป็นเรื่องทับ
ซ้อนผลประโยชน์ โดยนโยบายเหล่านี้เกิดผลในทางบวกกับรัฐบาล เพื่อสร้างคะแนนนิยม และ
เกิดการสนับสนุนจากประชาชนส่วนมาก เพราะเป็นนโยบายที่นำมาสู่การปฏิบัติที่เป็นผล ทำให้
ประชาชนเปลี่ยนแนวคิดและหันมาสนับสนุนนโยบาย ทำให้เกิดการต่อต้านจากฝ่ายที่ไม่เห็นด้วย
หรือไม่ได้รับประโยชน์จากนโยบายนี้ ประกอบกับความเชื่อว่ามีมรดกทุจริตในการดำเนินงานของ
รัฐบาล ซึ่งก่อให้เกิดความไม่พอใจกับหลายฝ่ายโดยเฉพาะผู้ที่มิใช่ผู้มีข้อมูล นำไปสู่การเกิดรัฐประหาร
เพื่อเปลี่ยนแปลงรัฐบาล โดยเชื่อว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ง่ายและรวดเร็วโดยไม่รบกวนกระบวนการ
ประชาธิปไตย

สำหรับการดำเนินงานของรัฐบาลนั้น บางกลุ่มยังเห็นว่ารัฐบาลมีการโฆษณาชวนเชื่อให้
ประชาชนชื่นชมและสนับสนุนแทนการประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลที่แท้จริง จนผู้ให้สัมภาษณ์คน
หนึ่งกล่าว

อย่างไม่พอใจว่า

“เอามวลชนเป็นฐานอำนาจ ล่อด้วยผลประโยชน์ ประชาชนที่ซื้อไม่รู้”

นอกจากนี้ เมื่อเกิดปัญหาทางการเมืองแต่รัฐบาลแก้ไขปัญหาการเมืองไม่ได้ ปัญหาคงอยู่
และเกิดกลุ่มประชาชนออกมาเคลื่อนไหวเพื่อแก้ปัญหาแทน

๕.๑.๘ การที่นักการเมืองซึ่งเป็นผู้มีอำนาจทำตัวมีปัญหาเสียเอง

การปฏิบัติหน้าที่ของนักการเมืองในฐานะผู้แทนของประชาชน หรือแม้แต่เป็นผู้ปกครอง
ประเทศแต่กลับทำหน้าที่โดยไม่ยึดหลักธรรมาภิบาล สร้างระบบการบริหารปกครองที่บางฝ่าย
ยอมรับไม่ได้เพราะเชื่อว่าเป็นการควบคุมอำนาจทุกอย่าง จนเรียกว่าสามารถแทรกแซงกลุ่มผู้ใช้
อำนาจทุกประการได้ (ตุลาการ นิติบัญญัติ บริหาร รวมถึงองค์กรอิสระ) และมีคนเรียกระบบนี้ว่า
“ระบบทักษิณ” ขณะที่กลุ่มที่มีอำนาจทั้งหลายหรือเคยมีอำนาจ หรืออยากมีอำนาจพยายามทำ
การเมืองนอกรัฐสภาแทนการใช้รัฐสภาเป็นสถานที่แก้ปัญหาหรือพูดคุยหาทางออกให้กับ

ประเทศไทย ทำให้เป็นการดึงประชาชนภายนอกกลุ่มต่างๆ รวมถึงกลุ่มสื่อ นักวิชาการ องค์กรอิสระ เป็นต้น เข้ามาอยู่ในวงจรแห่งความขัดแย้งอีกด้วย รวมถึงใช้เป็นเครื่องมือให้นักการเมือง ทั้งนี้ ความรู้สึกสูญเสียอำนาจของนักการเมืองบางกลุ่มบางคน จึงใช้กลวิธีเพื่อปลุกปั่นสังคมให้หันมาร่วมมือได้อย่างเป็นผลและขยายวงกว้าง ด้วยการมีสื่อสารมวลชนมากขึ้น เพื่อขับเคลื่อนกระบวนการตรวจสอบรัฐบาลและพยายามจะแก้ไขปัญหาด้วยพลังของประชาชน ประกอบกับมองว่ากลไกของรัฐเองถูกใช้เป็นเครื่องมือในการทำการเมืองเสียเอง เข้ามาร่วมขับเคลื่อนสังคมแห่งความขัดแย้งอีกด้วย นำมาสู่การทวิความไม่ไว้วางใจกัน

นักการเมืองเองมักนิยมผูกขาดอำนาจรัฐและมีการดำเนินการให้ตนเองคงมีอำนาจต่อไป รวมถึงนำกลุ่มทุนต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วม ทั้งทุนผูกขาด ทุนท้องถิ่น ทุนการเมือง เพื่อเป็นการสร้างอำนาจเบ็ดเสร็จในรัฐสภา การยุบสภาเพื่อหนีการตรวจสอบ หรือยุบสภาเพื่อสืบทอดอำนาจเมื่อคะแนนเสียงได้เปรียบก็ล้วนทำให้ความขัดแย้งเกิดขึ้นทั้งสิ้น ประกอบกับนักการเมืองหลายคนยังมีอคติทางการเมืองที่เสียอำนาจทางการเมืองไม่ได้ ดังนั้น บางฝ่ายจึงเห็นว่าตนเองไม่ได้รับเสรีภาพตามที่ควรจะเป็น

“จะเรียกร้องภราดรภาพโดยไม่ให้เสรีภาพให้ผู้อื่นไม่ได้”

๕.๑.๘ ประชาชนที่มีการปรับตัวกับระบบสังคมที่เปลี่ยนไปทั้งได้และไม่ได้

ประชาชนจำนวนมากมีแนวคิดที่เริ่มเข้าสู่กระแสของประชาธิปไตยมากขึ้น ต้องการเข้ามาจับบทบาททางการเมือง และมีการขับเคลื่อนกระแสสังคม โดยเฉพาะชนชั้นล่างที่มีการเรียนรู้ทางการเมืองมากขึ้นเกิดมีผู้นำในระดับรากหญ้าซึ่งประชาชนกลุ่มนี้จะหันเหจากการเคยนับถือนายทุนอุปถัมภ์หรือข้าราชการนักการเมืองบางกลุ่มมาให้ความสำคัญกับผู้นำของกลุ่มตน และรวมตัวเป็นประชาสังคมและขยายเครือข่ายออกไปมากขึ้น ขณะที่ชนชั้นกลางบางกลุ่มยังปรับตัวไม่ได้และพยายามดึงคนกลุ่มต่างๆ เข้ามาเกี่ยวข้อง เพื่อต่อสู้กับกระแสสังคม เศรษฐกิจและการเมืองที่เปลี่ยนแปลงไปดังคำกล่าวส่วนหนึ่งคือ

“ปฏิวัติวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี เกิดปฏิวัติอุตสาหกรรม เกิดกลุ่มทุน
ซึ่งอยู่ในสังคมแบบเดิมไม่ได้ จึงปฏิวัติสังคม บางครั้งก็เรียบร้อย
บางครั้งก็ต้องสู้”

ประชาชนบางกลุ่มกลับมีความเชื่อในข้อมูลที่ได้รับจากแหล่งต่างๆ และเกิดการไม่เข้าใจกันไม่ยอมรับกัน บางกลุ่มหวาดกลัวที่จะแสดงความคิดเห็น บางส่วนกลัวเสียหน้าถ้าแพ้ และบางส่วนรู้สึกว่าคุณและกลุ่มของตนได้รับการดูแลไม่เท่าเทียม ไม่ได้รับความเป็นธรรม

๕.๑.๑๐ ระบบการเรียนรู้และการสอนของประเทศไทยที่ไม่เน้นหลักการประชาธิปไตย การเรียนรู้และกล่อมเกลாதองสังคมมิได้เน้นในการให้ความรู้ในหลักการ โดยเฉพาะเรื่อง

ประชาธิปไตยที่แท้จริงที่มีมากกว่าการเลือกตั้ง อาทิ เรื่องธรรมาภิบาล การสร้างจิตสำนึก สาธารณะให้เกิดขึ้นในทุกภาคส่วน และไม่อาจคิดวิเคราะห์ถึงผลที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำของตนได้ เมื่อเป็นเช่นนี้ เมื่อมีประเด็นต่างๆ เข้ามาทำให้อาจก่อให้เกิดความขัดแย้งได้ง่ายเพราะเชื่อไปแล้วในสิ่งที่รับรู้มา

๕.๑.๑๑ สื่อมวลชนเป็นสิ่งที่เร่งกระบวนการขัดแย้งให้ทวีความรุนแรงมากขึ้น

ที่ผ่านมาสื่อมวลชนจัดว่ามีบทบาทสูงมาก ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ยอมรับว่า สื่อเป็นผู้ขยายวงความขัดแย้งออกไปและไม่ให้ความรู้แก่สังคมแต่กลับให้ข้อมูลที่ไม่ต้องหรือไม่ควรถ่วง ทำให้ประชาชนเกิดความเข้าใจในทางที่ต่างกัน ประกอบกับบางสื่อไม่เป็นกลางทำให้ข้อมูลที่ให้สังคมกลับเป็นตัวเร่งกระบวนการที่นำไปสู่ความเข้าใจผิด ไม่ไว้วางใจ เกิดขัดแย้งมากขึ้นแทนการเสริมสร้างความปรองดองหรือสื่อสารในทางที่ถูกต้อง ดังคำให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับสื่อมวลชนในประเด็นดังนี้

“การนำเสนอข้อเท็จจริงที่ไม่ถูกต้องหรือบิดเบือนข้อเท็จจริง ทั้งในส่วนของสื่อมวลชน และการอภิปรายในสภา มีความเห็นส่วนตัวและการตีความจากคำบอกเล่า ยังเป็นการเติมเชื้อไฟให้ขัดแย้งกันรุนแรงยิ่งขึ้น ซึ่งในประวัติศาสตร์ไทยนั้นมีการแย่งอำนาจและคลุมเครือในประวัติศาสตร์ ขาดการให้ข้อเท็จจริงในสังคม”

“จุดเปลี่ยนสำคัญทำให้กระบวนการเติบโตทางประชาธิปไตยเกิดขึ้นเมื่อ การจัดรายการความจริงวันนี้ SMS กว่า ๖ หมื่นกว่าข้อความ ยิ่งขยายเป็นเครือข่ายผ่านสื่อต่างๆ การเคลื่อนไหวของข่าวสารข้อมูลมันเร็ว กว้าง และแหลมคม เป็นกระบวนการสอนการเมืองผ่านหน้าจอ เป็นพลวัตทางสังคมที่ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลง ทำให้ฝ่ายอนุรักษ์นิยมยอมรับไม่ได้จึงร่วมกันการล้อมปราบ ปัจจุบันมีภาพตัดของอุดมการณ์ทางความคิดสถานการณ์บ้านปลาทูอย่างไม่สิ้นสุด”

“สื่อที่ไม่ให้ข้อมูลที่ถูกต้อง นายทุนนักการเมืองครอบงำสื่อ ใช้สื่อเป็นเครื่องมือของตนเอง ตั้งสื่อเสื้อแดง ซึ่งในอดีตนักการเมืองไม่ได้ซื้อสื่อมากมายขนาดนี้ แม้แต่ ASTV ในอดีตก็ถูกตั้งขึ้นมาโดยทักษิณ กับสนธิ ลิ้มทองกุล”

“สื่อไปรษณีย์ข้อมูลผิด คนไทยเชื่อ ไม่มีหลักการ”

“อยากเห็นสื่อเล่าปรากฏการณ์ความจริง นำเสนอข้อมูลที่แท้จริง ผิดก็ว่าผิด ถูกก็ว่าถูก สื่อต้องชี้ถูกชี้ผิดเพื่อนำสังคม สร้างบรรทัดฐานสังคมให้ได้”

จากปัญหาต่างๆที่กล่าวมานั้นยังมีผู้ให้สัมภาษณ์ท่านหนึ่งให้ความเห็นอย่างน่าสนใจว่า “ความขัดแย้งเป็นเรื่องปกติของการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม ซึ่งย่อมมีความคิดความเห็นที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมประชาธิปไตยต้องยอมรับว่าความขัดแย้งสามารถเกิดขึ้นได้เสมอและเป็นสิ่งที่ทำให้ประชาธิปไตยมีการพัฒนาและเข้มแข็ง แต่เราสามารถหาทางออกในความขัดแย้งได้โดยการพูดคุย ถกแถลง เพื่อร่วมกันหาทางออกที่ดีและเป็นที่ยอมรับ สังคมก็จะก้าวไปข้างหน้าได้ หากความขัดแย้งถูกนำมาเปลี่ยนเป็นเครื่องมือกลายเป็นเงื่อนไขที่สร้างความรุนแรงของคนบางกลุ่ม จนนำไปสู่ความแตกแยกของสังคมก็ย่อมจะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ ทำให้ประเทศอ่อนแอไม่มีศักยภาพเพียงพอในการเผชิญสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง และปัญหาภัยคุกคามต่างๆที่เกิดขึ้น ปัญหาความขัดแย้งของสังคมไทยในอดีตเป็นความขัดแย้งด้านลัทธิอุดมการณ์ระหว่างภาครัฐกับประชาชนเกี่ยวกับลัทธิคอมมิวนิสต์ แต่ปัจจุบันรูปแบบความขัดแย้งเปลี่ยนแปลงไปมีความซับซ้อนมากขึ้น เป็นความขัดแย้งระหว่างประชาชนกับประชาชนที่มีความเชื่อ ศรัทธาทางการเมืองที่แตกต่าง และยึดมั่นฝ่ายตนถูกต้อง ทำให้แบ่งเป็นฝักฝ่าย เป็นสีต่างๆ อย่างไรก็ตาม เชื่อว่าแต่ละฝ่ายล้วนมีความปรารถนาดีที่ต้องการให้ประเทศชาติมีการพัฒนาไปสู่แนวทางประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ให้ประเทศมีความก้าวหน้าและประชาชนอยู่ดีกินดี แต่อาจมีวิธีการที่แตกต่างกันไปตามแนวความคิด ความเชื่อของแต่ละฝ่าย ดังนั้น ประเด็นความขัดแย้งในขณะนี้จึงเป็นเรื่องของความแตกต่างในมุมมอง กรอบแนวความคิด หรือวิธีการที่ต่างก็คิดว่าเป็นวิธีที่ดีที่สุดในการนำพาประเทศไปสู่การพัฒนาที่ทันสมัย การสร้างโอกาสให้ประชาชนอยู่ดีกินดีเท่าเทียมกัน และลดความเหลื่อมล้ำต่างๆ ในสังคม ส่วนการใช้ความรุนแรงที่เกิดขึ้นไม่มีฝ่ายใดต้องการ แต่เป็นเพราะขาดกลไกที่มีประสิทธิภาพในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง”

๕.๒ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้ง

ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ตอบคำถามว่าใครเกี่ยวข้องกับความขัดแย้งบ้างซึ่งคำตอบจะแตกต่างกันขึ้นกับความเห็นของตน อาทิ บุคคลที่มีชื่อเสียงซึ่งมีทั้งสนับสนุนการกระทำต่างๆที่บางคนมองว่า

ไม่ถูกต้องและมองว่ากลุ่มนี้ชี้ไปในสังคมในทางที่ไม่ถูกต้อง ดังนั้น ผู้ที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งในทัศนคติของผู้ให้สัมภาษณ์ คือ

๑) กลุ่มความเคลื่อนไหวทางการเมือง อันประกอบด้วย นักการเมืองทั้งฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายค้าน พรรคการเมือง กลุ่มทหารระดับสูง อดีตทหารและทหารในปัจจุบัน โดยเฉพาะกลุ่มที่ทำรัฐประหารบางคนเรียกว่า “เผด็จการทหาร” ซึ่งจัดเป็นกลุ่มหลักในความขัดแย้ง นอกจากนี้ ยังมีกลุ่มอื่นๆ ที่มีความคิดเห็นต่างกัน เช่น

๒) กลุ่มนักวิชาการ ที่มีอิทธิพลทางความคิด กลุ่มที่อ้างว่าเป็นนักประชาธิปไตยและมักเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัย

๓) ข้าราชการ ที่ไม่ปฏิบัติหน้าที่ที่ถูกต้องชอบธรรม ดังผู้ให้สัมภาษณ์ท่านหนึ่งกล่าวว่า “ชอบทำตัวลุ่มตามลม”

๔) ทหาร ตำรวจ

๕) กลุ่มทุนการเมืองใหม่

๖) สื่อมวลชนทุกประเภท โดยเฉพาะกลุ่มหนังสือพิมพ์ วิทยุชุมชน โทรทัศน์ รวมถึงสื่อทางอินเทอร์เน็ตและ social network

๗) กลุ่มอุดมการณ์ที่รังเกียจกลุ่มทุน และชนชั้นนำที่ถูกเรียกว่า “อำมาตย์”

นอกจากนั้น ผู้ให้สัมภาษณ์ยังระบุชื่อชัดเจนถึงคู่ขัดแย้งซึ่งล้วนเป็นผู้มีอำนาจหรือเคยมีอำนาจทั้งสิ้นหาได้เป็นบุคคลธรรมดาทั่วไปไม่

๕.๓ ความเป็นไปได้ที่จะเกิดความขัดแย้งในอนาคตและเงื่อนไขความขัดแย้งในอนาคต

จากการสัมภาษณ์พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์เกือบทุกคนให้ความเห็นว่า ความขัดแย้งจะเกิดขึ้นอีกได้ถ้ามีเงื่อนไขสำคัญ ดังต่อไปนี้

๑) รัฐบาลเป็นปัจจัยสำคัญที่อาจทำให้ความขัดแย้งเกิดขึ้นอีกถ้าหากไม่สามารถห้ามปรามกลุ่มที่สนับสนุนคนให้หยุดดำเนินการเคลื่อนไหวที่ทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้นมาอีก และหากรัฐบาลเองกระทำการที่เป็นการใช้อำนาจมิชอบ ทำตามอำเภอใจ ไม่เป็นไปตามครรลองครองธรรม ไม่มีธรรมาภิบาล ซึ่งจะเป็นเหตุผลให้ฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยกับการกระทำเช่นนี้หันมาต่อต้านรัฐบาลได้ นอกจากนี้ หากมีการใช้อำนาจแทรกแซงการทำงานของฝ่ายต่างๆ และการใช้ดุลยพินิจที่มีวาระซ่อนเร้นก็จะเป็นชนวนความขัดแย้งได้

๒) การใช้กฎหมายเพื่อเอื้อต่อบุคคลเฉพาะก็เป็นการจุดประกายความไม่พอใจของบางกลุ่มซึ่งรวมถึงการแก้รัฐธรรมนูญเพื่อประโยชน์ของคนด้วย

๓) ความเข้าใจของประชาชนในเรื่องความขัดแย้ง หากประชาชนมีความเข้าใจว่า ความขัดแย้งเป็นเรื่องธรรมชาติที่มีได้และความรู้ในการใช้กลไกที่แก้ปัญหาความขัดแย้งอย่างสันติ และมีอารยะก็จะลดความขัดแย้งที่นำไปสู่ความรุนแรงได้ในที่สุด ดังแนวคิดของผู้ให้สัมภาษณ์ที่เป็นทั้งนักวิชาการ และข้าราชการท่านหนึ่งว่า

“ต้องเข้าใจความขัดแย้งเป็นเรื่องธรรมชาติ ต้องขัดแย้งอย่างมีอารยะ มีกติกา”

๔) การมีระบบยุติธรรมที่ประชาชนมีความเชื่อมั่น เคารพ ศรัทธา ทำให้ทุกคนอยู่บนกฎหมายเดียวกันและได้รับความเป็นธรรม สิ่งที่จะเป็นเงื่อนไขของความขัดแย้งที่ก่อให้เกิดความรุนแรงก็จะไม่เกิดขึ้น ดังคำกล่าวของผู้ให้สัมภาษณ์

“การหาข้อเท็จจริงนำ เสนอข้อมูลที่ถูกต้องและจัดการอย่างตรงไปตรงมา เช่น ถ้าพบว่ามีกรงใจกระทำผิดก็ต้องลงโทษตามกฎหมาย แต่ถ้าขมขื่นกันจนเกิดความเสียหายก็ควรชดเชยความสูญเสียเหล่านั้น”

๕) สังคมไทยถ้าหากมีการสร้างอุดมการณ์แห่งชาติร่วมกัน แก่ใจร่วมกัน สร้างความไว้วางใจ เข้าใจกันไม่ถูกครอบงำความคิดเป็นสังคมไทยที่มีการใช้ความรู้มีปัญญา มีการวิจัยหาข้อเท็จจริง คุยกันแบบถ้อยทีถ้อยอาศัย ก็จะไม่ทำให้เกิดปมแห่งความขัดแย้งหรือหากมีก็เข้าใจว่าความขัดแย้งเป็นเรื่องธรรมชาติและอยู่ร่วมกันได้ สังคมไทยต้องมีการให้เกียรติและมองบุคคลอื่นด้วยความเข้าใจและเท่าเทียม ตลอดจนยอมรับการเปลี่ยนแปลง ดังคำกล่าวของผู้ให้สัมภาษณ์

“การยอมรับความเห็นของทุกฝ่ายไม่ใช่กินรวบ”

“การปรองดองด้วยความจริงใจ”

“ความขัดแย้งจะประทุขึ้นอย่างแน่นอนเพราะปัจจุบันมีความสับสนวุ่นวายที่จะก่อให้เกิดความขัดแย้งรุนแรงได้อีก หากฝ่ายอนุรักษ์นิยมที่มียังคงมีอำนาจไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงจะเกิดความรุนแรง ทำไมเราไม่ให้บทเรียนว่าความจริงคืออะไร เราจะทำความเข้าใจกับปัญหาความขัดแย้งได้อย่างไร เราต้องเคารพความคิดเห็นทางการเมือง เชื่อว่ามนุษย์ทุกคนมีความต้องการอุดมการณ์ประชาธิปไตย”

“หากทุกคนยอมรับว่าความขัดแย้งเป็นเรื่องปกติของสังคมประชาธิปไตยที่สามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา เปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาจะทำให้สังคมประชาธิปไตยสามารถพัฒนาไปได้โดยไม่สะดุดหยุดลง แต่หากมีการนำความขัดแย้งไปเป็นประเด็น เพื่อสร้างเงื่อนไขทางการเมืองที่จะนำไปสู่ความแตกแยกและความรุนแรงก็จะเป็น

ผลดีต่อประเทศ และถ้าให้มองว่าประเด็นความขัดแย้งที่
 สืบเนื่องมาจากในอดีตจะเกิดขึ้นต่อเนื่องอีกหรือไม่ ก็ขึ้นอยู่กับสังคม
 เข้าใจสาเหตุของปัญหามากน้อยแค่ไหน ถ้าตีโจทย์แตกก็สามารถ
 กำหนดทิศทางการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่เป็นรากเหง้าของ
 ปัญหาได้อย่างถูกต้อง โดยเฉพาะในเรื่องของการลดความเหลื่อมล้ำ
 และสร้างความเป็นธรรมให้เกิดขึ้นกับสังคม ก็จะไม่สามารถทำให้
 เงื่อนไขความขัดแย้งถูกนำมาแสวงประโยชน์ใช้เป็นข้ออ้างเพื่อ
 เคลื่อนไหวทางการเมืองได้อีก ขณะเดียวกันหากสังคมยังให้
 ความสำคัญกับวัตถุนิยม บริโภคนิยม โดยละเลยคุณธรรม
 จริยธรรม ความรู้สึกช่วยเหลือเกื้อกูล และเอื้ออาทรต่อกัน ก็จะทำให้
 ให้ความขัดแย้ง แยกแยก จะมีมากขึ้นเรื่อยๆ” ดังนั้น การเมือง
 และความขัดแย้งจึงเกี่ยวข้องกันจนแยกไม่ออกและเป็นตัวแปรที่
 สัมพันธ์กัน

๕.๔ แนวทางจัดการความขัดแย้ง

โดยภาพรวมแล้ว ทุกท่านที่ให้สัมภาษณ์ล้วนต้องการเห็นสังคมไทยเดินหน้าไปด้วย
 กระบวนการสันติวิธี ต้องการเห็นความปรองดอง ไม่มีผู้ใดต้องการความรุนแรงอีกและเห็นว่าสิ่ง
 ที่ผ่านมาเป็นบทเรียนที่เจ็บปวด

อย่างไรก็ตาม แนวทางการจัดการความขัดแย้งที่เป็นรูปธรรมที่ผู้ให้สัมภาษณ์ที่มาจากทุก
 ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งได้ช่วยมองทางออกให้กับประเทศไทยให้กลับคืนสู่สังคม
 สันติสุข ซึ่งพอประมวลได้ดังต่อไปนี้

๑) แต่งตั้งคณะกรรมการปรองดองแห่งชาติที่ประกอบไปด้วยผู้ที่มีอำนาจหน้าที่สำคัญ
 เช่นนายกรัฐมนตรี ผู้นำฝ่ายค้าน ประธานรัฐสภา เป็นต้น และมีคณะกรรมการที่ทำงานเต็มเวลา
 และสานต่อคณะกรรมการเดิม คือ คณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อความ
 ปรองดอง (คอป.) และกรรมการปฏิรูป ตลอดจนคณะกรรมการอิสระว่าด้วยการส่งเสริมหลักนิติ
 ธรรมแห่งชาติ (ศอ.นธ.) ที่มีนายอุกฤษ มงคลนาวิน เป็นประธาน โดยให้กรรมการชุดนี้ทำหน้าที่
 ต่อไปด้วยความเข้มแข็ง มีกลไกที่ชัดเจนในการสร้างความปรองดอง และมีกรรมการยุทธศาสตร์
 ชาติ เพื่อพิจารณาและกำหนดอนาคตของชาติ จัดทำข้อเสนอระยะยาวสำหรับประเทศไทยโดยให้
 ประชาชนมีส่วนร่วม

๒) นิรโทษกรรมโดยมีผู้ให้ความเห็นเป็นหลายแนวทาง เช่น นิรโทษกรรมผู้เกี่ยวข้องทั้งหมด ซึ่งเป็นคดีการเมืองรวมทั้งที่มีการพิพากษาไปแล้ว อย่างไรก็ตามก็ยังมีผู้ให้สัมภาษณ์บางคนไม่เห็นด้วย และต้องการให้เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมที่มีอยู่แทน แต่กระนั้นบางคนเห็นว่าไม่ควรรื้อกระบวนการที่ทำไปแล้ว และบางคนต้องการให้ช่วยกันลืมเหตุการณ์เสีย พร้อมกับการไม่ตั้งเงื่อนไขขัดแย้งเพิ่มเติม ดังคำกล่าวของผู้ให้สัมภาษณ์

“การให้อภัย เป็นตัวสำคัญในการสร้างความปรองดองและสันติภาพ เช่น กระบวนการนิรโทษกรรม ผมว่ามันควรจะจบกันทุกฝ่ายและเริ่มต้นในกรอบกติกาบ้านเมือง”

“ผมไม่มีความขัดแย้งกับใคร เราต้องประนีประนอมกันให้มากที่สุด บางครั้งต้องลืมๆ กันบ้าง ไม่โกรธ ให้อภัย การให้อภัยรวมถึงนิรโทษกรรมด้วย”

“การนิรโทษกรรมเป็นสิ่งจำเป็นในการสร้างความปรองดองให้กับเหตุการณ์ทางการเมืองในช่วงที่ผ่านมา แม้จะมีแรงดันจากบางกลุ่ม แต่โดยรวมทั้งสังคมจะรับกับแนวทางนี้เพราะเป็นแนวทางเดียวที่จะทำให้เกิดการความปรองดอง ทุกฝ่ายต้องไม่ตั้งเงื่อนไขอะไรไม่อย่างนั้นเรื่องจะไม่จบ”

“กระบวนการนิรโทษกรรมก็เป็นจุดที่ทำให้ปัญหาคลี่คลายได้ถ้ามันทำให้ประเทศเดินหน้าต่อไปได้ แต่ก็ต้องสัญญาว่าถ้านิรโทษกรรมแล้วจะไม่กลับมาทำแบบเดิมอีก อย่างนี้อาจจะแก้ไขปัญหาได้ การปฏิรูปกฎหมายก็เป็นสิ่งที่จำเป็นต้องทำส่วน พ.ร.บ. ปรองดอง ในความคิดเห็นผมไม่มีก็ได้ถ้าทุกฝ่ายตกลงและเข้าใจกันได้ เพราะทุกอย่างจบลงที่ใจเท่านั้น”

ไม่รู้กระบวนการยุติธรรมที่ทำไปแล้ว ดังคำกล่าวของผู้ให้สัมภาษณ์
ทำนองว่า

“ถ้าหากยอมรับทักษิณก็จะเสียกระบวนการยุติธรรมในแง่ของหลักนิติธรรม ถ้าทักษิณไม่กลับเมืองไทยก็สุขสบายแล้ว”

“ทัศนคติของผมคือ ตอนนี้อย่างไม่ควรแก้คือ รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๑๒ และนิรโทษกรรม”

๓) พิจารณาเรื่องคดีต่างๆ ให้เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมที่เป็นที่ยอมรับ เพื่อให้สังคมเดินหน้าและเป็นไปด้วยความเป็นธรรม ซึ่งอาจมีหลายแนวทางดังตัวอย่างหนึ่งที่มีผู้ให้สัมภาษณ์เสนอ

“จริงๆ มวลชนเสื้อแดงพร้อมที่จะปรองดองอยู่แล้ว เช่น การให้ยกเลิกกระบวนการที่ทำให้ คตส. แล้วมาเริ่มกระบวนการใหม่ ยอมรับได้ ถ้าคนส่วนใหญ่ต้องการอย่างนั้น”

๔) มีการเจรจาระหว่างคู่กรณีต่างๆ โดยสถาบันการศึกษาต่างๆ เข้าร่วมเป็นแกนประสาน เพื่อเรียกร้องให้เกิดการเจรจาทางออกโดยสันติวิธี ดังคำกล่าวของผู้ให้สัมภาษณ์ท่านหนึ่ง คือ

“ทางออกก็คือการเจรจา ไม่ว่าสงครามไหนก็ต้องมีการเจรจาและกำหนดเงื่อนไข ไม่มีใครได้อย่างที่ตัวเองต้องการหมดแน่นอน ต้องคุยกันว่าจะถอยไปได้อย่างไร ต่างฝ่ายต่างต้องยอมเสียบางส่วน”

๕) ผู้นำต้องเป็นแบบอย่างในการเสริมสร้างสังคมสันติสุข และเสียดุล ลดอคติส่วนตัว หันมามองประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติเป็นสำคัญ โดยเฉพาะนักการเมืองที่ควรมีความระมัดระวังในการปฏิบัติตัวให้เป็นแบบอย่างเรื่องธรรมาภิบาล การมีศีลธรรม คุณธรรมและจริยธรรม ผู้มีอำนาจใช้อำนาจต้องด้วยความเป็นธรรม ไม่ใช่อำนาจแบบเบ็ดเสร็จเด็ดขาด

๖) มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการชุมนุม เพื่อประโยชน์ในการควบคุมฝูงชน และมีกติกากการชุมนุม ส่วนการแก้ไขรัฐธรรมนูญต้องไม่เป็นไปเพื่อคนใดเป็นการเฉพาะ

๗) ค้นหาความจริงและให้อภัย มีการขอโทษผู้เสียหายจากกรณีความขัดแย้ง ทั้งนี้ผู้กระทำผิดต้องยอมรับผิดและกลับเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม พร้อมเยียวยาความรู้สึกทางจิตใจ ดังผู้ให้สัมภาษณ์ผู้หนึ่งเห็นว่า

“เยียวยาความรู้สึกทางจิตใจและในรูปของเงิน ไม่แสดงการเยาะเย้ยถากถาง” แต่บางท่านเห็นว่า “ประเด็นการค้นหาความจริงจะอยู่ในกรอบแบบใดนั้น ผมว่าค้นหาหากไปก็เป็นการฟื้นฟูหาตะเข็บอย่าไปค้นหา”

๘) หยุดการเคลื่อนไหวที่ทำให้ความขัดแย้งทวีขึ้น อาทิ หมูบ้านแดง การก้าวก้าวสถาบันกระบวนการยุติธรรม และการเผชิญหน้า รวมถึงไม่ควรหิบบกประเด็นที่ละเอียดอ่อนขึ้นมาสร้างความขัดแย้งอีก ซึ่งหลายท่านเห็นตรงกันในประเด็นนี้

“ทุกฝ่ายควรต้องหยุดการเคลื่อนไหวทางการเมือง โดยต้องไม่พยายามสร้างเงื่อนไขต่อกันให้มากเกินไป รวมถึงเว็บไซต์ต่างๆ การเคลื่อนไหววิพากษ์วิจารณ์สถาบัน หมูบ้านนปช. ควรต้องหยุดไว้ก่อน”

๙) มีเวทีเสวนา เพื่อสร้างความเข้าใจกัน ไม่เผชิญหน้ากัน แต่หาจุดสนใจร่วมกัน (CommonInterest) หาทางออกร่วมกัน ทั้งในระดับประชาชนรากหญ้าจริงๆ (ไม่ใช่เฉพาะแกนนำ) และระดับที่เป็นผู้นำกลุ่มขัดแย้ง และการมีคนกลางที่เป็นกลางจริงๆ ทำหน้าที่รับฟัง จะช่วย

ให้เกิดบรรยากาศของการประชาเสวนาหาทางออกได้ดีและเป็นเวทีแห่งการมองอนาคตร่วมกัน
อีกด้วย **ดังคำกล่าวของผู้ให้สัมภาษณ์**

“ต้องการพหุความคิดเห็น ณ ที่แตกต่างให้สามารถอยู่ร่วม ณ ที่
แตกต่างให้สามารถอยู่ร่วมกันได้”

“การพูดคุยระหว่างกลุ่มต่างๆ ด้วยหัวใจ โดยมีคนกลางที่ไม่ฝักใฝ่ฝ่าย
ใด ทำหน้าที่รับฟังความคิดเห็นจากทุกกลุ่ม ทุกฝ่าย เพื่อสร้างการ
ยอมรับในทางออกร่วมกัน ซึ่งแต่ละฝ่ายอาจได้ในสิ่งที่ต้องการ และ
ต้องยอมรับหรือยอมรับปฏิบัติบางอย่างเพื่อตอบแทนสิ่งที่ได้รับ ต้อง
พยายามหยุดความขัดแย้งไว้แค่นี้ และต้องมีการพูดคุยกันด้วยหัวใจ
ไม่ต้องใช้เหตุผล ในการพูดคุยกัน คุยกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง จะช่วย
สร้างความปรองดองได้ หากครั้งแรกไม่สำเร็จ ก็คุยครั้งที่ ๒ ครั้งที่
๓ จนกว่าจะสำเร็จ โดยที่ทุกฝ่ายยอมรับหรือมีความเห็นร่วมกัน”

“เวทีหลักมาพูดคุยกัน วาดภาพอนาคตกัน เวทีเจรจาที่ผู้ชนะต้อง
เสียสละ จริงใจ ไม่ต้องถ่วงทอคสด ต้องประกาศอย่างชัดเจนว่า
นปช.จะไม่เปิดประเด็นใหม่ ทุกฝ่ายหยุดเคลื่อนไหวไว้ก่อน เช่น
๓ เดือน ๖ เดือน ประเด็นในการพูดคุย เช่น นิรโทษกรรมอย่างไร
การแก้ไขรัฐธรรมนูญหรือไม่อย่างไร รวมถึง ม.๑๑๒ คุยกัน แต่มิใช่
รณรงค์เคลื่อนไหวแบบที่นิตยสารทำอยู่ อะไรรับกัน ได้ก็จัดไว้ รับ
ไม่ได้ก็จัดไว้”

๑๐) สร้างบรรยากาศแห่งความปรองดอง โดยให้เกียรติกันและไม่ดูถูกทางวัฒนธรรม
และบางท่านได้ให้ตัวชี้วัดของความปรองดองไว้อย่างน่าสนใจว่า

“ผมเชื่อว่าการกลับมาของนายกทักษิณ จะเป็นผลผลิตของ
กระบวนการปรองดอง”

อย่างไรก็ดี ยังมีผู้ให้สัมภาษณ์บางท่านเห็นว่าต้องมีการจัดการความขัดแย้งในระยะยาว
ด้วย มิใช่ทำเพียงเฉพาะหน้าเท่านั้น **ดังคำกล่าวของผู้ให้สัมภาษณ์**

“ปรองดองที่เราทำวันนี้เป็นการทำเฉพาะหน้าเท่านั้น เราจะต้องมี
พื้นที่และกระบวนการที่จะจัดการระยะยาว ความขัดแย้งเฉพาะ
หน้า”

๑๑) สร้างระบบ กติกาที่เป็นธรรม ไม่มีการทำรัฐประหาร

๑๒) ปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมและปฏิรูปกฎหมาย เพื่อให้คงความเที่ยงธรรม
น่าเชื่อถือแก่สังคมเป็นที่ยอมรับของทุกภาคส่วน และมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการชุมนุมเพื่อเป็น

แนวทางที่ชัดเจนในการดำเนินการของเจ้าหน้าที่และผู้ชุมนุม ส่วนการแก้รัฐธรรมนูญต้องไม่
 เป็นไปเพื่อคนใดคนหนึ่ง ส่วนกฎหมายใดที่

ไม่เป็นธรรมขัดต่อสำนึกประชาชน ควรมีการแก้ไขหรือยกเลิก ดังแนวคิดของผู้ให้สัมภาษณ์ท่าน
 หนึ่ง

“ปฏิรูประบบยุติธรรม โดยทำให้เป็นไปตามหลักสากล เช่น การ
 พิจารณาหลักการ/กระบวนการต่างๆ ให้สอดคล้องกับ UN
 Standard Minimum Rules ”

“ต้องเลิกวิธีการจัดการกับฝ่ายตรงข้าม ในลักษณะต้องการจับหนูตัว
 เดียว เฆนาทั้งผืน”

๑๓) ปฏิรูปสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ตลอดจนระบบการศึกษาของชาติ โดยควรมี
 การปฏิรูปเรื่องการกระจายรายได้ จัดสรรทรัพยากรที่เป็นธรรม ลดการผูกขาดและมีระบบภาษีที่
 ก้าวหน้า ตลอดจนมีการปฏิรูปที่ดิน ให้คนจนมีโอกาสเข้าถึงทรัพยากร เพื่อลดความเหลื่อมล้ำใน
 สังคม ลดการผูกขาดทางเศรษฐกิจของกลุ่มทุน ตลอดจนสื่อมวลชนก็ต้องปฏิรูปให้มีองค์ความรู้
 ในเรื่องเฉพาะ ดังคำกล่าวของผู้ให้สัมภาษณ์

“การปฏิรูปการศึกษา โดยทำในทุกระดับ โดยเฉพาะสถาบันการศึกษา
 ด้านนิติศาสตร์และสังคมศาสตร์ รวมถึงสื่อมวลชนเองก็ต้องมีความรู้
 ความเข้าใจในประเด็นที่ตัวเองนำเสนอ (มีความรู้ด้านนิติศาสตร์
 อย่างเดียวไม่พอ)”

“ความขัดแย้งเชิงสถาบัน เชิงผู้นำการเมือง ในความขัดแย้งผมคิดว่า
 เปลี่ยนคนและโครงสร้างจะเปลี่ยนตามมากกว่า ต้องเปลี่ยนความรู้
 ของคน”

“ต้องให้การศึกษาเพื่อแก้ไขความขัดแย้งในระยะยาว ต้องทำให้คนมี
 Freedom ในการตัดสินใจเลือกไม่ใช่การซื้อเสียง”

“ในช่วงที่สังคมเบื่อกับความขัดแย้งเราต้องช่วยกันพูดให้เกิดความ
 ประองคอง เมื่อสังคมมีการเรียนรู้ ความคับข้องใจลดลง และตามโลก
 ทันท่วงทีจะเป็นทางออกที่ดีตามมา รัฐบาลเองพร้อมที่จะรุกจะถอย รัก
 ยาวก็ให้มันรักสั้นก็ให้ต่อ การเมืองมาถึงจุดนี้สังคมจะต้องการให้มี
 การประองคองแล้ว การที่ฝ่ายค้านเข้มมากเป็นผลกระทบทำให้
 ฝ่ายรัฐบาลมีการปรับกรม.และมุ่งทำงานอย่างเดียว เช่น การ
 ปราบปรามยาเสพติด ทำให้เป็นผลดีกับฝ่ายรัฐบาล”

“สังคมไทยต้องมีการปฏิรูปใหญ่ แต่ไม่ได้ยกเลิกของเดิมทั้งหมด”

ดังนั้น การปฏิรูปนั้นมีความจำเป็น แต่สิ่งที่ดีก็ต้องคงไว้เช่นเดิม

๑๔) ปฏิรูปสื่อให้เป็นสื่อที่ให้ความรู้แก่ประชาชน ทำงานด้วยการมีธรรมาภิบาลไม่บิดเบือนความจริง ดังคำกล่าวของผู้ให้สัมภาษณ์

“ปฏิรูปสื่อให้มีจรรยาบรรณในการนำเสนอข่าว”

๑๕) มีการศึกษาวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ในด้านนิติธรรม นิติรัฐ และการจัดการความขัดแย้งตลอดจนการควบคุมดูแลสังคมให้เกิดสันติสุขเพื่อให้สังคมประชาธิปไตยเป็นไปอย่างยั่งยืน

“ผมเห็นพัฒนาการทางการเมืองของคนไทยที่เกิดขึ้นช่วงชุมนุมนะ ว่า

คนไทยเข้าใจและมีสังคมเมื่อมีความรู้อย่างลึกซึ้งซึ่งเราก็จะสามารถ

ขับเคลื่อนประชาธิปไตยไปได้อย่างมีเป้าหมายร่วมกัน”

“ขับเคลื่อนด้วยความรู้ ไม่ใช่อารมณ์ ไม่งั้นบ้านเมืองกลียุคแน่”

๕.๕ ผู้ที่ควรเข้ามาเกี่ยวข้องเพื่อร่วมในกระบวนการจัดการความขัดแย้ง

เพื่อให้ความปรองดองเกิดขึ้น ผู้ให้สัมภาษณ์หลายคนเห็นว่าต้องมี “เจ้าภาพ” เพื่อทำหน้าที่เอื้อกระบวนการและสนับสนุนให้กระบวนการเดินหน้า ทั้งนี้ ผู้ที่ควรเข้ามาช่วยกระบวนการปรองดองในทัศนะ

ของผู้ให้สัมภาษณ์มีหลากหลาย แต่บางคนก็ไม่เห็นด้วยที่จะนำคู่กรณีมาเกี่ยวข้อง อย่างไรก็ตามผู้ที่ได้รับการเสนอเพื่อให้เข้ามาช่วยในกระบวนการปรองดอง คือ

๑) สมาชิกรัฐสภาโดยเฉพาะมีผู้ให้สัมภาษณ์บางท่านมองว่าความขัดแย้งเป็นเรื่องของการเมืองเป็นหลักและเริ่มจากคนในรัฐสภา ก็ควรให้เขาเหล่านั้นมาแก้ด้วย

๒) คณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทางการสร้างความปรองดองแห่งชาติ ควรเข้ามาขับเคลื่อนเพื่อสร้างความปรองดอง เพราะกรรมการมาจากทุกภาคส่วนและให้เพิ่มสัดส่วนผู้แทนภาคประชาชนด้วย

๓) รัฐบาล รวมถึงพรรคการเมืองที่สนับสนุน (ขณะที่บางท่านไม่เห็นด้วย เนื่องจากมองว่าเป็นคู่กรณีแต่สิ่งที่รัฐบาลทำได้ดีก็คือการสนับสนุนทรัพยากร)

๔) อดีตนายกรัฐมนตรีนพ.ทักษิณ ชินวัตร (เช่นเดียวกับรัฐบาล บางท่านไม่เห็นด้วยแต่บางท่านยอมรับว่าปราศจากอดีตนายกรัฐมนตรีผู้นี้ ในการเข้าร่วมกระบวนการ ความปรองดองคงเกิดขึ้นยาก)

๕) ผู้นำของหน่วยทหารที่ทำการรัฐประหาร

๖) กลุ่มอื่นๆ เช่น ผู้แทนสถาบันการศึกษาทั่วประเทศ สถาบันตุลาการ คนกลางที่คนส่วนใหญ่ยอมรับรวมถึงแกนนำและรากหญ้า

๗) ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพราะมีการมองว่าต้องให้ประชาชนหลายกลุ่มเข้ามาร่วมกระบวนการปรองดอง ดังคำกล่าวของผู้ให้สัมภาษณ์ “คู่แข่งทุกฝ่ายต้องร่วมมือกันเพื่อผลประโยชน์ของชาติ”

ทั้งนี้ ก่อนการสร้างความปรองดอง แต่ละฝ่ายต้องมีเอกภาพพร้อมจะเข้าสู่กระบวนการปรองดองจริงๆ **ต้องมีผู้ให้สัมภาษณ์ท่านหนึ่งให้ความเห็นว่า**

“ปัญหาเฉพาะหน้าที่เป็นอุปสรรคต่อการปรองดองคือ ความไม่เป็นเอกภาพในแต่ละฝ่าย คือต่างก็มีคนเห็นไม่ตรงกันและแสดงความคิดเห็นที่ต่างกัน ฝ่ายของตนเอง ในเรื่องนี้ถ้าจะแก้กันจริงๆ ก็น่าจะทำได้ไม่ยาก หากผู้นำของแต่ละฝ่าย หรือทำความเข้าใจภายในฝ่ายของตนเองให้มากขึ้น และกำหนดคนที่เหมาะสมให้มีหน้าที่ในการร่วมเจรจาหรือ รวมทั้งทำหน้าที่ชี้แจงแถลงข่าวที่เข้าใจประเด็น ก็จะทำให้การปรองดองสืบหน้าต่อไปได้”

แต่กระนั้น ยังมีผู้ไม่เห็นว่าจะมีใครช่วยได้ ดังคำกล่าวของผู้ให้สัมภาษณ์ “คนกลางในอดีตเคยมีที่ทุกฝ่ายยอมรับ แต่ปัจจุบันไม่มี มีแต่พวกไหนใหญ่กว่า”

“บุคคลถูกใส่สีเลือกข้าง เพราะฉะนั้นจึงเดินยาก”

ซึ่งเป็นแนวคิดที่คิดว่าหาทางออกให้กับสังคมไทยโดยการใช้คนกลางไม่ได้เลยไม่มีใครหรือกลุ่มใดดำเนินการในฐานะผู้เอื้อกระบวนการ

๕.๖ ปัจจัยสำคัญสู่ความปรองดอง

การจะสร้างความปรองดองได้ ต้องมีปัจจัยสำคัญที่เอื้อให้เกิดบรรยากาศความปรองดอง ซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้แนวคิดว่าปัจจัยต่อไปนี้จะก่อให้เกิดความปรองดองได้

๑) บุคคลที่เกี่ยวข้องที่ผู้ให้สัมภาษณ์บางคนเห็นว่าเป็นผู้ที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการเกิดความขัดแย้งต้องทบทวนบทบาทตนเองและวางมือทางการเมือง

“กลุ่มต่างๆ ต้องแสดงความรับผิดชอบ แสดงความเสียใจกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น”

๒) องค์กรความรู้ที่สำคัญต่อกระบวนการปรองดองและสร้างบรรยากาศของความปรองดอง โดยเป็นองค์ความรู้ที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นเป็นรากฐานในการพัฒนาสังคม

๓) การยึดถือหลักการประชาธิปไตยที่แท้จริงของทุกฝ่าย และผู้แทนของประชาชนต้องยึดมั่นในการทำเพื่อประชาชน ไม่ใช่คำว่า “ประชาธิปไตย” เป็นข้ออ้างในการสร้างความชอบธรรมในการกระทำของตนนอกจากนี้ หลักการประชาธิปไตยต้องรวมการยึดหลักนิติธรรม นิติรัฐ และธรรมาภิบาล

๔) เวลาเป็นสิ่งสำคัญ ทุกฝ่ายต้องเข้าใจว่าการปรองดองที่ประสบผลต้องใช้เวลา

๕) ทักษะคติของผู้คน ที่ต้องคำนึงถึงความสนใจร่วมกัน (Mutual interest และ common interest) แทนการคิดเพียงความสนใจส่วนตัว (self interest) และมีเมตตาธรรม (altruism) รวมถึงการไม่นำสถาบันพระมหากษัตริย์เข้ามาเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์

๖) การดำเนินการทางการเมือง ซึ่งประกอบไปด้วย

๖.๑) การจัดตั้งรัฐบาลแห่งชาติ

๖.๒) การสร้างความปรองดองด้วยความจริงใจ

๖.๓) การมุ่งหาข้อยุติร่วมกัน

๖.๔) หากต้องแก้รัฐธรรมนูญ ก็ควรแก้เฉพาะมาตราที่จำเป็น

๖.๕) เปิดโอกาสให้กับบุคคลทุกกลุ่มโดยเท่าเทียม ให้มีพื้นที่ในสังคมหรือ “ที่ยืนในสังคม”

๖.๖) ไม่แทรกแซงกระบวนการยุติธรรม

๖.๗) ไม่นำเรื่องเก่ามาสร้างความขัดแย้งที่ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านหนึ่งกล่าวว่า “ไม่พื้นฝอยหาคะเจ็บ”

๖.๘) ไม่ใช่ความรุนแรง

๖.๙) กระบวนการจัดเวทีเสวนาหาทางออกร่วมกัน เพื่อทุกฝ่ายได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น

๗) กระบวนการปรองดองซึ่งประกอบด้วย

๗.๑) การลืมนอดีต การให้อภัย การเสียสละของผู้นำ การหยุดเผชิญหน้า ยอมรับความผิด

๗.๒) นิรโทษกรรม ค้นหาความจริงและเปิดเผยเมื่อถึงเวลา การรับผิดชอบต่อสิ่งที่ทำ

๗.๓) ระบบยุติธรรม ที่สร้างความเชื่อมั่นไว้วางใจให้ประชาชน “อย่าให้คนผิดลอยนวล”

๗.๔) การปฏิรูปเชิงโครงสร้างที่จะทำให้ความเหลื่อมล้ำลดลง เช่น การปฏิรูปการศึกษาโดยให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม

๗.๕) การปฏิรูปสื่อให้เป็นสื่อเพื่อสังคมอย่างแท้จริง **ตั้งคำถามของผู้ให้สัมภาษณ์**

“ปัจจัยที่สำคัญ คือ ความตั้งใจของทุกภาคส่วนที่ต้องการให้สังคมก้าวข้ามความขัดแย้ง ลดความเป็นฝักฝ่าย เสียสละ และยึดผลประโยชน์ของชาติเป็นที่ตั้ง และเข้ามามีส่วนร่วมในการเสวนาหาทางออกร่วมกันด้วยเหตุผลอย่างสร้างสรรค์ เพื่อให้เป็นที่ยอมรับของทุกภาคส่วนในสังคม ทั้งนี้ สังคมจะต้องยอมรับและใช้แนวทางสันติวิธีในการจัดการปัญหาความขัดแย้ง และการใช้มิติทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของชาติที่สำคัญ ได้แก่ การประนีประนอม รักสันติ การมีความรักความเอื้ออาทรต่อกัน ช่วยประคับประคองสังคมไทยให้เข้าสู่ระบบ ก็จะทำให้ชาติมีความปรองดองกันได้”

๕.๖) สรุปความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ

จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๔๗ คน ประกอบด้วยเป็นนักการเมือง อดีตนักการเมืองจากหลายพรรค นักวิชาการสันติวิธี ข้าราชการระดับสูง ผู้นำกลุ่มต่างๆ แลสื่อมวลชนพบว่าทุกท่านมีความกระตือรือร้นให้ความร่วมมือในการสัมภาษณ์และล้วนต้องการเห็นประเทศไทยพัฒนาก้าวหน้าไปและเป็นสังคมสันติสุข ถึงแม้ว่าแต่ละท่านจะมีแนวคิดในเรื่องของความขัดแย้งที่แตกต่างกันตามภูมิหลังและประสบการณ์ รวมถึงมีแนวทางในการสร้างความปรองดองที่แตกต่างกันอยู่ ซึ่งพอจะสรุปมุมมองต่อความขัดแย้งและมุมมองต่อการสร้างความปรองดองในชาติของผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้สัมภาษณ์ได้^{๑๒} ดังต่อไปนี้

๕.๖.๑) มุมมองต่อความขัดแย้ง

๑) คู่ขัดแย้ง

ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่มองว่าคู่ขัดแย้งหนึ่งในความขัดแย้งทางการเมืองครั้งนี้คือพันตำรวจโทดร. ทักษิณ ชินวัตร และกลุ่มการเมือง รวมถึงกลุ่มคนเสื้อแดงที่ทำให้การสนับสนุนซึ่งบางฝ่ายเรียกว่า “ระบอบทักษิณ” ส่วนคู่ขัดแย้งอีกฝ่ายหนึ่งเป็นใครนั้น มีความเห็นค่อนข้างหลากหลาย บางส่วนมองว่าเป็น “รัฐไทย” อันหมายถึง “กระบวนการอำนาจของรัฐไทย ซึ่งรวมทั้งอำนาจนิติบัญญัติ กฎหมาย คำพิพากษาของศาล ตำรวจทหาร” และแม้แต่สถาบันพระมหากษัตริย์

¹ ^{๑๒} ข้อความที่อยู่ในเครื่องหมาย “...” ทั้งหมดในส่วนนี้เป็นกรอออกจากคำให้สัมภาษณ์ของผู้ทรงคุณวุฒิ การนำข้อความดังกล่าวมาใช้ในการเขียนบทสรุปนี้ก็เพื่อที่จะรักษาไว้ซึ่งความหมายที่แท้จริงที่ผู้ให้สัมภาษณ์ต้องการสื่อสารให้มากที่สุด

โดยกลุ่มคนเหล่านี้มีความเห็นว่าพันตำรวจโท ดร. ทักษิณ ชินวัตรกำลังปฏิเสธความชอบธรรม และท้าทายมาตรฐานของกฎหมายแห่งรัฐที่ดำรงอยู่

ในขณะที่บางกลุ่มมองว่า ความขัดแย้งทางการเมืองไทยที่ดำเนินอยู่ในทุกวันนี้ เป็นการเผชิญหน้าระหว่างพันตำรวจโท ดร. ทักษิณ ชินวัตร กับฝ่ายการเมืองตรงข้ามที่ประกอบไปด้วย “บุคคลที่ผู้พันตำรวจโท ดร. ทักษิณ ชินวัตรไม่ได้ในการเลือกตั้ง” “กลุ่มที่ไม่แสดงตัวแต่มีอิทธิพลในการเมืองไทย” ซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์บางท่านเรียกว่า “อำมาตย์” “เผด็จการทหาร”

๒) เหตุแห่งความขัดแย้ง

ในส่วนของเหตุแห่งความขัดแย้งนั้น ผู้ให้ความเห็นส่วนใหญ่มองว่า ปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองมีที่มาจากการใช้อำนาจรัฐที่ไม่เป็นธรรม แต่ประเด็นที่น่าสนใจคือการให้คำจำกัดความของคำว่า “ความไม่เป็นธรรม” นั้นขึ้นอยู่กับมุมมองและความเชื่อของแต่ละคน บางส่วนมองว่าการใช้อำนาจไม่เป็นธรรมสะท้อนจากการใช้อำนาจในการเข้าไปจำกัด ควบคุม หรือปิดกั้น การตรวจสอบ อันเป็นที่มาของคำว่า “เผด็จการรัฐสภา” ในช่วงที่พันตำรวจโท ดร. ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี ปัญหาดังกล่าวทวีความรุนแรงมากขึ้น โดยเฉพาะตั้งแต่การเลือกตั้งทั่วไปในปี ๒๕๕๘ ที่พรรคไทยรักไทยของพันตำรวจโท ดร. ทักษิณ ชินวัตร ได้รับชัยชนะอย่างท่วมท้น สามารถรวบรวมพรรคการเมืองต่างๆ และมีอำนาจอย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาดสามารถควบคุมอำนาจเหนือรัฐสภาและมีอิทธิพลเหนือองค์กรที่ทำหน้าที่ตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล จนถูกมองว่ามีการ “ทุจริตเชิงนโยบาย” และเป็นการ “ใช้อำนาจตามอำเภอใจอย่างไม่เป็นธรรม” ทำให้เกิดข้อสงสัยอย่างมากต่อธรรมาภิบาลและความโปร่งใสของรัฐบาล สภาวะดังกล่าวนำไปสู่การชุมนุมประท้วงและเดินขบวนขับไล่ผู้นำทางการเมืองที่ยึดเอื้อยาวนานเพื่อสร้างการเมืองที่มีคุณธรรม

ในขณะที่อีกมุมมองหนึ่งเห็นว่า พันตำรวจโท ดร. ทักษิณ ชินวัตร ได้รับความนิยมนจากประชาชนอย่างสูงด้วยผลงานในการบริหารประเทศ ทำให้พรรคไทยรักไทยประสบความสำเร็จในการเลือกตั้งเสมอมา ฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยกับนโยบายประชานิยมและแนวทางในการบริหารประเทศของพันตำรวจโท ดร. ทักษิณ ชินวัตรจึงออกมาเคลื่อนไหวต่อต้าน แต่ก็ไม่สามารถโค่นล้มรัฐบาลที่มาจาก การเลือกตั้งได้ จนกระทั่งเกิด “พลังกดดันนอกระบบการเมือง” อันนำไปสู่การรัฐประหาร ซึ่งเป็นการแก้ไขปัญหาที่ขัดกับหลักประชาธิปไตย หลังจากนั้น “การใช้อำนาจอย่างไม่เป็นธรรม” ยังได้ขยายตัวไปสู่การแทรกแซงสถาบันต่างๆ เช่น กระบวนการตุลาการ เพื่อหาทาง “กำจัดพ.ต.ท. ดร. ทักษิณ ออกจากกระบวนการเมืองไทย” รวมทั้งการจัดตั้งองค์กรเฉพาะกิจ เช่น คตส. เพื่อหามูลเหตุทางการเมืองต่างๆ ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นการทำให้ปัญหาการเมืองลุกลามไปยังสถาบันอื่นๆ ในสังคม จนส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมมาถึงปัจจุบัน

ท่ามกลางมุมมองต่อปัญหาที่แตกต่างกันนั้น มีความเห็นบางประการที่ตรงกัน คือทั้งสองฝ่ายต่างมองว่าหากปัญหาความขัดแย้งยังไม่ได้รับการแก้ไข ปัญหาจะลุกลามบานปลาย ทำให้

ความแตกแยกแบ่งฝ่ายลงรากลึกไปยังทุกภาคส่วนของสังคม และอาจจะกระทบต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ที่จะถูกดึงเข้ามาเพื่อเป้าหมายทางการเมืองมากยิ่งขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ ซึ่งทั้งสองฝ่ายต่างเห็นว่าไม่เหมาะสมและไม่เป็นธรรม อันอาจนำไปสู่ภาวะชะงักงันและความรุนแรงทางการเมืองได้อีกครั้งหนึ่ง

อีกประการหนึ่งที่เห็นตรงกัน คือ ความขัดแย้งทางการเมืองเหล่านี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากโครงสร้างพื้นฐานของสังคมไทยที่มีความเหลื่อมล้ำและการกระจุกตัวทั้งในเชิงสังคมวัฒนธรรมการเมืองและระบบเศรษฐกิจ โดยปัญหาสังคมวัฒนธรรมของไทยนั้นคือการที่ “ประชาชนไทยส่วนใหญ่ยังคงอิงอยู่กับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบอุปถัมภ์ ยึดติดตัวบุคคล ไม่ใช่หลักการ ไม่ฟังเหตุผล แต่ใช้ความเห็นหรือความเชื่อ” โดยเฉพาะความเชื่อที่ผูกติดอยู่กับตัวบุคคลเป็นหลักในการแก้ไขปัญหา ด้วยเหตุนี้ กลุ่มคนบางกลุ่มจึงไม่ยอมรับความเห็นที่แตกต่างจากความคิดของตนเอง

ในส่วนของโครงสร้างของระบบเศรษฐกิจและระบบการเมืองคือ ความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้และอำนาจทางการเมืองยังกระจุกตัวที่คนบางกลุ่มในสังคม ทำให้เกิดความไม่เป็นธรรม การขาดโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากร ทำให้ “นักการเมืองบางกลุ่มใช้ประโยชน์จากปัญหาเชิงโครงสร้างนี้ในการบิดเบือนเพื่อผลประโยชน์ของตนเอง” ซึ่งเมื่อเกิดขึ้นพร้อมกับสื่อบางกลุ่มที่นำเสนอข้อเท็จจริงที่ไม่ถูกต้องการใส่ความคิดความเชื่อของตนลงในข่าว การครอบงำสื่อโดยอำนาจทุนหรืออำนาจรัฐที่นำไปสู่การบิดเบือนข้อเท็จจริง สิ่งต่างๆ เหล่านี้ยังทำให้สถานการณ์ความขัดแย้งในปัจจุบันเลวร้ายลงไปอีก

๕.๗.๒. มุมมองต่อการสร้างความปรองดองในชาติ

จากการสัมภาษณ์ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิในมุมมองต่อการสร้างความปรองดองแห่งชาตินั้น พบว่าแม้ว่าแต่ละฝ่ายจะเห็นว่าถึงเวลาแล้วที่ประเทศชาติจะหันมาพิจารณาถึงแนวทางการสร้างความปรองดองอย่างจริงจัง แต่ในส่วนของความเห็นเกี่ยวกับแนวทางการสร้างการปรองดองกลับพบว่า ฝ่ายที่เห็นต่างกันยังยึดจุดยืนทางการเมืองของตนเองอย่างเหนียวแน่นและเสนอแนวทางการปรองดองที่สอดคล้องกับจุดยืนดังกล่าวของตน ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ณ เวลาที่งานวิจัยฉบับนี้กำลังดำเนินการอยู่นั้น บรรยากาศในทางการเมืองเต็มไปด้วยความขัดแย้งและตึงเครียด ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้ความขัดแย้งไม่สามารถคลี่คลายได้ โดยความเห็นที่แตกต่างกันทั้งหมดสามารถประมวลออกมาเป็นกระบวนการ ดังต่อไปนี้

๑) กระบวนการเจรจา

แม้ทุกฝ่ายมองว่าการใช้กระบวนการเจรจา การรับฟังความเห็นของกันและกัน เป็นวิธีการสร้างความปรองดองที่จำเป็น แต่ในส่วนของรายละเอียดของกระบวนการเจรจาทูตคุยกันมีความเห็นที่แตกต่างกัน ดังนี้

ความเห็นกลุ่มแรกมองว่า การเจรจาพูดคุยควรกระทำโดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างแท้จริง ด้วยเหตุนี้จึงต้องมีการเชิญผู้ขัดแย้งของแต่ละฝ่ายมาสู่โต๊ะเจรจา ทั้งนี้ ไม่ควรเป็นการเจรจาที่มีการเปิดเผยต่อสาธารณชน เนื่องจากจะเป็นการสร้างความกดดันทางการเมืองให้เกิดขึ้น แต่ต้องเป็นการเจรจากันในบรรยากาศที่แต่ละฝ่ายต่างสามารถแสดงความคิดเห็นของตนออกมาได้อย่างเต็มที่และรู้สึกปลอดภัย ทั้งนี้อาจมีคนกลางที่ทั้งสองฝ่ายให้การยอมรับ เช่น พระมหากษัตริย์ ผู้นำรัฐบาล (ทั้งในปัจจุบันและในอดีต) ประธานสภาผู้แทนราษฎร ประธานวุฒิสภา ประธานศาล ประธานองค์กรอิสระ ผู้นำทางศาสนา เป็นต้น เป็นกลไกเชื่อมประสานการเจรจาพูดคุยที่จะเกิดขึ้น

ความเห็นกลุ่มที่สองมองว่า ปัจจุบันนี้การพูดคุยในระดับแกนนำหรือระดับผู้ขัดแย้งนั้น ไม่สามารถจะเป็นทางออกให้กับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้ เพราะแต่ละฝ่ายต่างมีจุดยืนที่ไม่อาจลงรอยกันได้ทั้งหมด การเจรจาพูดคุยที่จะเกิดขึ้นควรทำในระดับประชาชนซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับความขัดแย้งนี้อย่างแท้จริง ด้วยเหตุนี้จึงต้องมีการเปิดพื้นที่การเจรจาพูดคุยอย่างกว้างขวางผ่านกระบวนการต่างๆ เช่น การประชาเสวนาหาทางออก การประชาพิจารณ์ เป็นต้น โดยเชิญประชาชนที่มีใจแกนนำหรือผู้นำทางการเมืองมาช่วยกันแสดงความคิดเห็นต่อแนวทาง “การปฏิรูปประเทศไทย” และผลที่ได้จากการพูดคุยดังกล่าวนี้ จะนำไปสู่ข้อเสนอร่วมกันเพื่อเป็นแนวทางการสร้างความปรองดองแห่งชาติ

๒) การค้นหาความจริง

ในส่วนของการค้นหาความจริงต่อสังคมนั้น ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่มองว่าเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อเป็นการเรียนรู้จากบทเรียนของความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน โดยจะต้องมีการอธิบายเหตุการณ์ความรุนแรงต่างๆ อย่างเป็นกลางและอยู่บนพื้นฐานของข้อเท็จจริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งคำอธิบายต่อการสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินในช่วงที่เกิดความรุนแรงในสังคมไทย ทั้งนี้ การค้นหาความจริงที่เกิดขึ้นจะต้องมาจากการรับฟังข้อเท็จจริงจากทุกฝ่ายเพื่อนำไปสู่การเยียวยาและให้ความเป็นธรรมกับทุกฝ่าย

อย่างไรก็ตาม ในเรื่องการเปิดเผยความจริงมีความเห็นที่แตกต่างกันหลายแนวทาง เช่น (๑) กลุ่มที่ต้องการให้เปิดเผยข้อเท็จจริงทั้งหมดต่อสาธารณะ แต่อาจจะต้องรอให้บุคคลในเหตุการณ์เป็นอดีตไปหมดแล้วถึงจะนำไปเปิดเผยได้ (๒) กลุ่มที่ต้องการให้มีการเปิดเผยเฉพาะข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น แต่ไม่ระบุชื่อของบุคคลที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์นั้นๆ และ (๓) กลุ่มที่ต้องการให้มีการเปิดเผยความจริงที่มีการระบุชื่อของบุคคลและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแก่ผู้ที่ใกล้ชิดหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับเหตุการณ์เท่านั้น โดยกลุ่มที่ต้องการให้มีการเปิดเผยความจริงต่อบุคคลที่ได้รับผลกระทบมองว่า เพื่อเป็นการเยียวยาความรู้สึกของผู้ที่ต้องสูญเสียคนที่รัก ใกล้ชิด คนในครอบครัวหรือคนที่สนิทสนม ให้ทราบถึงความจริงทั้งหมดที่เกิดขึ้น

๓) การนิรโทษกรรม

ประเด็นเรื่องการนิรโทษกรรมเป็นประเด็นที่มีความละเอียดอ่อน เห็นได้จากความแตกต่างของความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ที่ต่างฝ่ายต่างยึดมั่นในจุดยืนของตนเอง โดยสามารถแบ่งได้เป็น (๑) กลุ่มที่ไม่ต้องการหรือไม่เห็นความจำเป็นที่ต้องมีการนิรโทษกรรม เพราะ “ตัวเองไม่ได้เดือดร้อน” “สามารถต่อสู้คดีได้ในกระบวนการยุติธรรมปกติ” หรือแม้แต่ “ไม่ต้องการขึ้นศาล แต่ก็ไม่กลัวหากจะต้องถูกดำเนินคดี” กับ (๒) กลุ่มที่เห็นว่าควรมีการนิรโทษกรรม โดยให้เหตุผลสนับสนุนว่า การนิรโทษกรรมจะเป็นแนวทางที่ทำให้ปัญหาความขัดแย้งยุติลงได้ โดยเฉพาะหากย้อนกลับไปมองกระบวนการในอดีตของประเทศไทย ซึ่งมักจะมีการนิรโทษกรรมเกิดขึ้นแทบทุกครั้งเมื่อมีความขัดแย้งทางการเมือง

อย่างไรก็ตาม ในรายละเอียดของการนิรโทษกรรมก็มีความแตกต่างกัน โดยความเห็นบางส่วนเห็นว่าควรมีการนิรโทษกรรมเฉพาะผู้ที่ทำความคิดในกรณีที่มีเหตุจูงใจมาจากเรื่องการเมือง โดยงดเว้นความคิดในคดีอาญา เนื่องจากจะเป็นการแทรกแซงกระบวนการยุติธรรมที่เป็นอยู่ แต่อีกบางส่วนมองว่าจะต้องนิรโทษกรรมให้หมดทุกคนที่ทำความคิดในช่วงเวลาดังแต่การรัฐประหารเป็นต้นมา เนื่องจากเป็นการยากที่จะแบ่งแยกว่าการกระทำใดไม่ได้มีมูลเหตุจูงใจมาจากปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง ทั้งนี้ ทุกฝ่ายมีความเห็นสอดคล้องกันว่าการนิรโทษกรรมจะต้องเกิดจากกระบวนการที่ทุกฝ่ายยอมรับและไม่เป็นการเพิ่มความขัดแย้ง

นอกจากนี้ ทุกฝ่ายยังมีความเห็นสอดคล้องกันในกรณีความผิดในฐานที่เกี่ยวกับการหมิ่นพระบรมเดชานุภาพว่าไม่ควรเข้าข่ายการนิรโทษกรรม เนื่องจากเป็นเรื่องละเอียดอ่อนและกระทบกับความรู้สึกของปวงชนชาวไทย อีกทั้งยังอาจเป็นการก้าวล่วงพระราชอำนาจของพระองค์ในการพระราชทานอภัยโทษซึ่งเป็นพระราชอำนาจส่วนพระองค์อีกด้วย

๔) การนำหลักนิติธรรมกลับคืนมา

ผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นว่าความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในประเทศไทยที่ผ่านมาทำให้เกิดคำถามต่อหลักนิติธรรม เนื่องจากในช่วงที่มีความขัดแย้งต่างๆ ได้มีการอ้างหรือใช้สถาบันต่างๆ ในกระบวนการยุติธรรมเพื่อกำจัดฝ่ายตรงข้ามทางการเมือง อันเป็นการทำลายความเชื่อมั่นในหลักนิติธรรมแม้ทุกฝ่ายจะมีความเห็นสอดคล้องกันว่าการยึดหลักนิติธรรมเป็นสิ่งสำคัญ แต่ความหมายของคำว่า "หลักนิติธรรม" ของแต่ละฝ่ายนั้นยังมีความแตกต่างกันอยู่มาก บางฝ่ายมองว่าการรัฐประหารเป็นการทำลายหลักนิติธรรม บางฝ่ายมองว่าการใช้อำนาจรัฐโดยปราศจากการตรวจสอบเป็นการทำลายหลักนิติธรรม

ฝ่ายที่ไม่ยอมรับการทำรัฐประหารมองว่าผลพวงของการทำรัฐประหารทั้งหมดเป็นสิ่งที่ไม่ชอบตามหลักนิติธรรม เนื่องจากภายหลังการรัฐประหารมีการตั้ง "คณะกรรมการตรวจสอบการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ (กตส.)" ขึ้นโดยคำสั่งของคณะรัฐประหาร ประกอบไป

ด้วยบุคคลที่ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มนี้เห็นว่าเป็นฝ่ายตรงข้ามทางการเมืองกับพันตำรวจโท ดร. ทักษิณ ชินวัตร ซึ่งขัดต่อหลักนิติธรรม ดังนั้นจะต้องมีการยกเลิกกระบวนการที่ถูกชี้มูลโดย คตส. ซึ่งในประเด็นนี้ก็มีความเห็นที่แตกต่างหลากหลาย เช่น ผู้ให้สัมภาษณ์บางท่านมองว่าควรนำคดีที่ถูกชี้มูลโดย คตส. นั้นเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมตามปกติที่มีอยู่ บางท่านมองว่าควรยกเลิกคดีความที่ถูกชี้มูลโดย คตส. ทั้งหมด ทั้งนี้ไม่นับรวมถึงคดีที่ถูกตัดสินไปแล้ว บางท่านมองว่าควรยกเลิกคดีความที่ถูกชี้มูลโดย คตส. ทั้งหมด เนื่องจากมีที่มาที่ไม่ถูกต้อง

แต่อีกฝ่ายหนึ่งก็เห็นตรงข้ามมองว่า ไม่ควรแก้ไขคำตัดสินหรือหยุดยั้งคดีความที่กำลังดำเนินอยู่ เนื่องจากเป็นการดำเนินการที่ต้องชอบธรรมแล้ว และผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการดำเนินการของ คตส. ควรยอมรับผลที่เกิดขึ้น

นอกจากนี้ ยังมีบางความเห็นที่เสนอว่า กระบวนการยุติธรรมของไทยควรได้รับการพิจารณาทบทวนเพื่อนำไปสู่ปฏิรูป โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ซึ่งมีผู้ให้สัมภาษณ์บางท่านเสนอให้มีการพิจารณาคดีเป็นสามระดับ เช่นเดียวกับการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมเพื่อให้การตัดสินมีความรัดกุมและรอบคอบมากยิ่งขึ้น

๕.๗.๓. การสร้างบรรยากาศเพื่อการปรองดอง

จากการรับฟังความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ พบว่า ท่ามกลางสภาวะความขัดแย้งในปัจจุบันที่แต่ละฝ่ายยังคงยึดมั่นในจุดยืน (Position) ของตนเอง สิ่งที่ต้องริเริ่มดำเนินการโดยเร็วคือการสร้างบรรยากาศแห่งการปรองดองด้วยการเปิดพื้นที่ให้ทุกฝ่ายได้มีโอกาสพูดคุย แลกเปลี่ยนอย่างกว้างขวางต่อข้อเสนอ ทางเลือก และความเป็นไปได้ต่างๆ ในการสร้างความปรองดองในชาติการสร้างความปรองดองให้เกิดขึ้นในสังคมให้ได้อย่างแท้จริงนั้น จะต้องเริ่มต้นจากความร่วมมือของทุกฝ่ายอย่างแท้จริง ทุกฝ่ายต้องหยุดการเคลื่อนไหวทางการเมืองอย่างเต็มที่เพื่อมิให้กลายเป็นการสร้างเงื่อนไขความขัดแย้งให้ทวีความรุนแรงมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเคลื่อนไหวผ่านทาง สื่อหลักและสื่อทางเลือกต่างๆ ที่มีการวิพากษ์วิจารณ์ฝ่ายตรงข้ามทางการเมือง ตลอดจนสถาบันที่เป็นที่รักยิ่งของปวงชนชาวไทย ทุกฝ่ายควรตระหนักว่าการยอมสละผลประโยชน์ส่วนตัวเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันของประเทศชาติเป็นสิ่งจำเป็น ทั้งนี้ “ผู้ชนะในทางการเมืองต้องมีความเสียสละและจริงใจ” และ “ผู้แพ้ก็ต้องมีน้ำใจที่ต้องยอมรับผลการต่อสู้ทางการเมืองที่เกิดขึ้น”